

REFERENCES

1. Zahanoyevropeyski Rekomendatsiyi z movnoyi osvity: vyvchennya, vykladannya, otsynuyvannya [Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching and Assessment. Ukrainian version]. S. Yu. Nikolayeva (sci. ed.). Kyiv, Lenvit, 2003. 261 p.
2. Zadorozhna I. P. Teoretyko-metodychni zasady orhanizatsiyi samostiynoyi roboty maybutnikh uchyteliv z ovolodinnya anhlomovnoyu komunikatyvnoyu kompetensiyeyu. Dokt. Diss. [Theoretical and Methodological Foundations of Future Teachers' Self-Study Work Organization on Acquiring Communicative Competence in English. Doct. Diss.]. Kyiv, 2012. 770 p.
3. Bihych O. B., Borysko N. F., Boretska H. E. Metodyka navchannya inozemnykh mov i kultur: teoriya i praktyka [Methods of Teaching Languages and Cltures: Theory and Practice]. S. Yu. Nikolayeva (ed.). Kyiv, Lenvit, 2013. 590 p.
4. Sklyarenko N. K. Metodyka formuvannya inshomovnoyi hramatychnoyi kompetensiyi u studentiv movnykh spetsialnostey [Methods of forming foreign language grammatical competence of philology students]. Metodyka formuvannya mizhkulturnoyi inshomovnoyi komunikatyvnoyi kompetensiyi: Kurs lektsiy: [Methods of forming intercultural foreign language communicative competence: Course of lectures]. Kyiv, Lenvit Publ., 2011. pp. 141-160.
5. Sklyarenko N. K. Metodyka formuvannya inshomovnoyi hramatychnoyi kompetensiyi v uchniv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv [Methodology of forming foreign language grammatical competence of secondary school students]. Inozemni movy. 2011. Vol. 1. pp. 15–25.
6. Dirven R. Pedagogical Grammar. Language Teaching, 1990, Vol. 23, Issue 1, pp. 1–18.
7. Dooley J., Evans V. Grammarway. Level 2 with answers. Newbury: Express Publishing, 1999. 192 p.
8. Evans V., Dooley J. Enterprise: Grammar Level 2. Student's Book Newbury: Express Publishing, 1999. 95 p.
9. Hedge T. Teaching and Learning in the Language Classroom. Oxford, Oxford University Press. 2000. 448p.
10. König E., Gast V. Understanding English-German Contrasts. Grundlagen der Anglistik und Amerikanistik; Bd. 29. (3., neu bearbeitete und erw. Aufl.). Berlin, Erich Schmidt Verlag, 2012, 364 p.
11. Richards J. C. Key Issues in Language Teaching. Cambridge, Cambridge University Press, 2015, 826 p.

Стаття надійшла в редакцію 22.05.2018 р

УДК 373.5.016:811.161.2

НАТАЛІЯ ЄРМАК

gumen.natalya@gmail.com

аспірантка

Бердянський державний педагогічний університет
м. Бердянськ, вул. Шмідта, 4

**ЗМІСТ І ЗАВДАННЯ ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНО-ДОСЛІДНОГО НАВЧАННЯ У
ПРОЦЕСІ ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВОРЧИХ УМІНЬ УЧНІВ ЗАКЛАДІВ
ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ОСНОВНОЇ ЛАНКИ (НА ПРИКЛАДІ
МОРФОЛОГІЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ)**

Проаналізовано взаємозв'язок складових формування текстотворчих умінь з морфології української мови із завданнями експериментально-дослідного навчання. Представлено відповідність цих завдань із функціональними компонентами, а саме: розумовою, планувальною, пошуковою, інформаційною, систематизуючою, вибірковою, оцінною й аналітичною. Охарактеризовано запропоновані функціональні компоненти з використанням науково-методичного підходу, основними сутнісними ознаками якого є оцінки кожної окремої функціональної компоненти експериментально-дослідного навчання в контексті формування текстотворчих умінь на уроках морфології української мови. Наведено показники вказаних функціональних компонент на основі запропонованих творчих завдань щодо формування текстотворчих умінь учнів закладів загальної середньої освіти основної ланки на прикладі морфології української мови.

Ключові слова: *текстотворчі уміння, текстотворча діяльність, функціональна компонента, морфологія української мови, експериментально-дослідне навчання.*

аспірантка
Бердянський державний університет
г. Бердянськ, ул. Шмідта, 4

СОДЕРЖАНИЕ И ЗАДАЧИ ОПЫТНО-ИССЛЕДОВАТЕЛЬСКОГО ОБУЧЕНИЯ В ПРОЦЕССЕ ФОРМИРОВАНИЯ ТЕКСТОТВОРЧЕСКИХ УМЕНИЙ УЧАЩИХСЯ УЧРЕЖДЕНИЙ ОБЩЕГО СРЕДНЕГО ОБРАЗОВАНИЯ ОСНОВНОГО ЗВЕНА (НА ПРИМЕРЕ МОРФОЛОГИИ УКРАИНСКОГО ЯЗЫКА)

Проанализирована взаимосвязь составляющих формирования текстотворческих умений по морфологии украинского языка с задачами экспериментально-опытного обучения. Представлено соответствие этих задач с функциональными компонентами, а именно: умственной, планирующей, поисковой, информационной, систематизирующей, выборочной, оценочной и аналитической. Охарактеризованы предложенные функциональные компоненты с использованием научно-методического подхода, основными сущностными признаками которого являются оценки каждого отдельного функционального компонента экспериментально-опытного обучения в контексте формирования текстотворческих умений на уроках морфологии украинского языка. Указаны показатели отмеченных функциональных компонент на основе предложенных творческих задач по формированию текстотворческих умений учащихся учреждений общего среднего образования основного звена на примере морфологии украинского языка.

Ключевые слова: текстотворческие умения, текстотворческая деятельность, функциональные компоненты, морфология украинского языка, экспериментально-опытное обучение.

NATALIA YERMAK

postgraduate student
Berdyansk State Pedagogical University
Berdyansk, 4, Shmidt St.

CONTENTS AND CHALLENGES OF EXPERIMENTAL RESEARCH TRAINING IN THE PROCESS OF FORMATION OF TEXT-CREATING SKILLS OF SECONDARY SCHOOL STUDENTS (BASED ON MORPHOLOGY OF THE UKRAINIAN LANGUAGE)

The article deals with the investigation of the relationship between the components of the formation of text-creating skills with the tasks of experimental training. The correspondence of these tasks with functional components is demonstrated. These functional components include mental, management, searching, informational, systematizing, asessive and analytical constituents. Every proposed functional component of the experimental training in the context of the formation of text-creating skills of secondary school students is characterized through the application of the scientific and methodical approach. The indexes of these functional components are given on the bases of suggested creative assignments dealing with text-creating skills of secondary school students on the basis of the morphology of the Ukrainian language.

Keywords: text-creating skills, text-creating assignment, functional components, morphology of the Ukrainian language, experimental training.

Українська мова набула в нашій країні безперечної пріоритетності як державна, а отже, вільне володіння нею є запорукою високої якості освіти, кар'єрного зростання, успішності комунікацій в усіх сферах суспільного життя. Підтвердженням цього є визначення мети навчання української мови в ЗЗСО основної ланки в оновленій чинній програмі з української мови: «формування вмінь розрізняти, аналізувати, класифікувати мовні факти, оцінювати їх з погляду нормативності, відповідності ситуації та сфери спілкування; працювати з текстом, здійснювати пошук інформації в різноманітних джерелах, використовувати її в самостійно створених висловленнях різних типів, стилів і жанрів» [4].

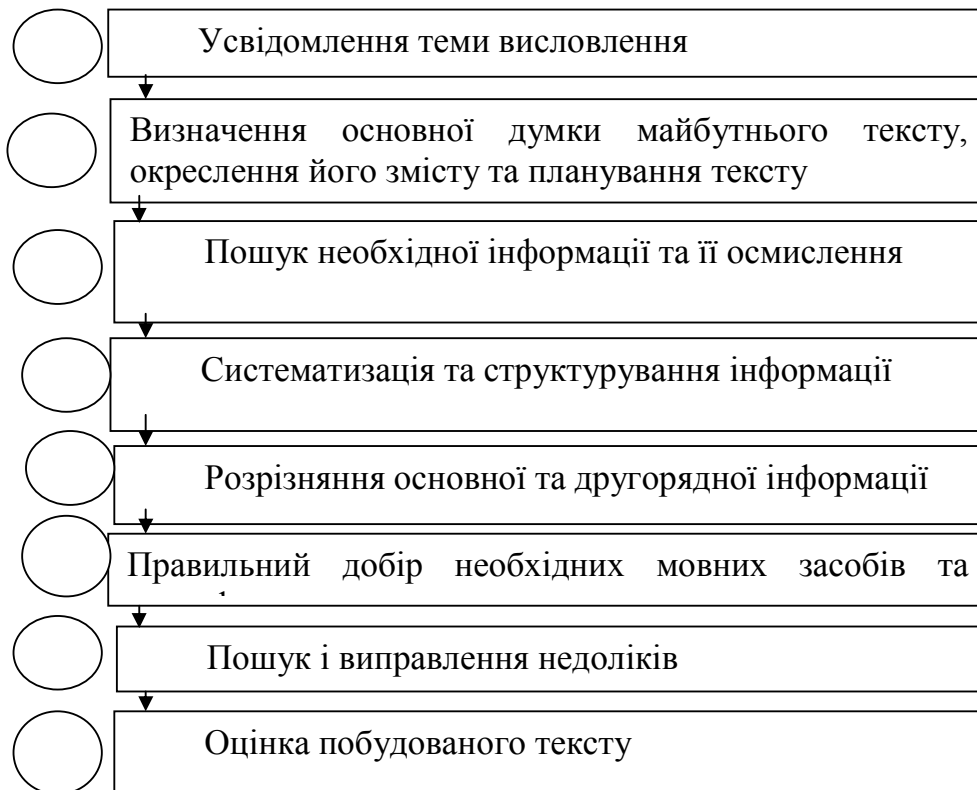
Про значення української мови на сучасному етапі розвитку освіти свідчать Державний стандарт базової і повної середньої освіти (освітній галузь «Мови і літератури») [2] та нова навчальна програма з української мови для 5–9 класів, яка спрямовує навчальний процес на

«формування текстотворчих умінь учнів основної школи у процесі навчання морфології української мови, що виявляється в здатності успішно користуватися мовою у процесі спілкування, пізнання навколишнього світу, вирішення життєво важливих завдань» [4]. Це підтверджує необхідність забезпечення високої якості формування текстотворчих умінь учнів ЗЗСО основної ланки в процесі навчання морфології української мови.

Необхідним підґрунтям методичних і методологічних розробок в будь-якій сфері є досконалість теоретичної основи та уточнення необхідних дефініцій з метою усунення плутанини в науці та освіті, що сприятиме наданню можливостей для розробки і впровадження практичних розробок в освітній процес.

Основою розробки змісту і завданням нашого експериментально-дослідного навчання є складові текстотворчих умінь (див. рис. 1). Вони сповна розкривають комплексну сутність вказаного поняття і становлять етапи формування текстотворчих умінь учнів ЗЗСО основної ланки в контексті вивчення морфології.

Процес формування текстотворчих умінь учнів ЗЗСО основної ланки в контексті навчання морфології української мови потребує певних удосконалень. З цією метою передовсім доцільно розробити порядок і змістовність експериментально-дослідного навчання окресленої групи учнів. Таке завдання доцільно будувати з обов'язковим врахуванням сучасних вимог до здійснення навчального процесу в ЗЗСО основної ланки.

Рис. 1. Складові текстотворчих умінь, що доцільно використовувати в якості етапів їх формування.

Мета статті – розробити зміст і завдання експериментально-дослідного навчання у процесі формування текстотворчих умінь учнів ЗЗСО основної ланки (на прикладі морфології української мови).

Ототожнення складових з етапами окреслює послідовність цих складових, тобто експериментально-дослідне навчання повинно охоплювати окреслену послідовність етапів і відбуватися у певній послідовності. Складові формування текстотворчих умінь доречно вважати складовими експериментально-дослідного навчання та підґрунтям розробки його

ЛІНГВОДИДАКТИКА

завдань. Взаємозв'язок складових формування текстотворчих умінь із завданнями експериментально-дослідного навчання наведений в таблиці 1

Таблиця 1

Взаємозв'язок складових формування текстотворчих умінь із завданнями експериментально-дослідного навчання

<i>Складові текстотворчих умінь</i>	<i>Завдання експериментально-дослідного завдання</i>
Усвідомлення теми висловлення	Забезпечити усвідомлення теми висловлення учнями
Визначення основної думки майбутнього тексту, окреслення його змісту та планування тексту	Сформувати вміння визначати основну думку майбутнього тексту та планувати його
Пошук необхідної інформації та її осмислення	Надати вміння ефективного пошуку інформації
Розрізнення основної та другорядної інформації	Сформувати навички до сортування інформації
Систематизація та структурування інформації	Сформувати вміння до систематизації та належного структурування інформації
Правильний добір необхідних мовних засобів та словоформ	Надати навички ефективного обрання мовних засобів та словоформ
Оцінка побудованого тексту	Сформувати знання до оцінки побудованого тексту
Пошук та виправлення недоліків	Сформувати навички щодо самостійного пошуку та виправлення недоліків створеного тексту

Як видно з таблиці 1, завдання експериментально-дослідного навчання багатоаспектні і вкрай важливі. Зауважимо, що вони послідовні й охоплюють весь процес навчання, узгоджуючись повною мірою зі складовими текстотворчих умінь, на які й спрямоване навчання. Тож можна переконливо стверджувати, що вказані завдання експериментально-дослідного навчання можуть бути окреслені як їх функціональні компоненти.

З огляду на мету дослідження доречно встановити функціональні компоненти експериментально-дослідного навчання у контексті формування текстотворчих умінь учнів ЗЗСО основної ланки на уроках морфології, враховуючи обґрунтовані завдання такого навчання (табл. 2).

У таблиці 2 представлена відповідність завдань експериментально-дослідного навчання з функціональними компонентами. Відзначимо, що поняття функціональних компонентів вперше уведено в науковий обіг в контексті формування текстотворчих умінь на уроках морфології.

Доцільність такого введення зумовлена наступним: 1) саме компоненти в сукупності надають цілісне уявлення про систему формування текстотворчих умінь загалом і зміст експериментально-дослідного завдання зокрема; 2) окреслені компоненти доцільно визначити як функціональні з огляду на те, що вони повністю узгоджені із функціями навчання на уроках морфології і віддзеркалюють функціональну складову таких уроків.

Доречно надати сутнісну характеристику уведеним функціональним компонентам. Розумова функціональна компонента полягає в компетентності учня, ґрунтуючись на темі тексту, усвідомлювати логіку його побудови та загальну мету написання; планувальна – в компетентності учня самостійно планувати майбутній текст; пошукова – в компетентності учня щодо ефективного пошуку інформації для написання тексту; інформаційна – в компетентності учня сортувати зібрану інформацію; систематизуюча – в компетентності учня щодо вміння систематизувати інформацію, відбираючи важливу і другорядну; вибіркова функціональна компонента пов'язана зі словниковим запасом учня та можливістю самостійно обирати найбільш доцільні словоформи; оціночна – полягає в компетентності учня оцінювати написаний текст, самому критично осмислювати його сутнісне наповнення; аналітична –

відображає компетентність учня щодо пошуку та ефективного виправлення недоліків у створеному тексті, критичному його аналізі.

Таблиця 2

Функціональні компоненти експериментально-дослідного навчання в контексті формування текстотворчих умінь учнів ЗЗСО основної ланки на уроках морфології української мови

<i>Завдання експериментально-дослідного завдання</i>	<i>Функціональна компонента</i>
Забезпечити усвідомлення теми висловлення учнями	Розумова
Сформувати вміння визначати основну думку майбутнього тексту і планувати його	Планувальна
Надати вміння ефективного пошуку інформації	Пошукова
Сформувати навички до сортування інформації	Інформаційна
Сформувати вміння до систематизації та належного структурування інформації	Систематизуюча
Надати навички ефективного обрання мовних засобів і словоформ	Вибіркова
Сформувати знання до оцінки побудованого тексту	Оціночна
Сформувати навички щодо самостійного пошуку та виправлення недоліків створеного тексту	Аналітична

Окреслені функціональні компоненти є власним баченням авторки і, вважаємо, цей перелік є повним, але не вичерпним. Тобто зазначені функціональні компоненти можуть деталізуватись або, навпаки, зазнавати трансформації змістовного уявлення. При цьому, на нашу думку, нинішні реалії потребують розробки належного науково-методичного забезпечення, що сприятиме реалізації експериментально-дослідного навчання у контексті формування текстотворчих умінь на уроках морфології української мови.

З огляду на це необхідно розробити науково-методичний підхід, основними сутнісними ознаками якого будуть оцінка кожної функціональної компоненти експериментально-дослідного навчання у контексті формування текстотворчих умінь на уроках морфології української мови, узагальнення отриманих результатів і впровадження заходів щодо вдосконалення якості формування текстотворчих умінь учнів ЗЗСО основної ланки.

Щоб оцінити функціональні компоненти експериментально-дослідного навчання у контексті формування текстотворчих умінь на уроках морфології української мови доцільно використовувати такі показники, які ґрунтуються на наступних функціональних компонентах:

- П 1 – показник розумової функціональної компоненти;
- П 2 – показник планувальної функціональної компоненти;
- П 3 – показник пошукової функціональної компоненти;
- П 4 – показник інформаційної функціональної компоненти;
- П 5 – показник систематизуючої функціональної компоненти;
- П 6 – показник вибіркової функціональної компоненти;
- П 7 – показник оціночної функціональної компоненти;
- П 8 – показник аналітичної функціональної компоненти.

Окреслені показники пропонується визначати за допомогою завдань різної складності.

Завдання для визначення П 1 варто представити так:

Завдання П 1.1. Встановити відповідність між темою тексту і метою його написання:

<i>Тема</i>	<i>Мета</i>
Корисна страва	Поширення серед молоді звичок допомагати старшим
Море	Висвітлення особливостей біографії політичного діяча
Корисна справа	Опис живописних пейзажів
Осінь	Розповідь про користь літнього відпочинку
Петлюра	Пропаганда здорового харчування та уникнення шкідливої звички переїдання

Завдання П 1.2. Сформулюйте тему роботи, ґрунтуючись на її меті.

Мета – у поданій роботі я хочу розповісти про важливість утримування вдома домашніх тварин в умовах, коли в родині виховується дитина.

Завдання для визначення П 2 представлено нижче:

Завдання П 2.1. Складіть план із трьох пунктів для наступної теми тексту: «Найрідніша людина для кожного».

Завдання П 2.2. Ознайомтеся з планом тексту і визначте його назву:

Найвірніші птахи світу.

Найпрацьовитіші птахи світу.

Найгарніші птахи світу.

Завдання для визначення П 3 представлено у вигляді:

Завдання П 3.1. Знайдіть у тексті дієслова. Утворіть просту, складну та синтетичну форми майбутнього часу визначених дієслів.

Останнім часом зростає кількість серцево-судинних захворювань, зокрема різних форм залізодефіцитних анемії. Виникнення залізодефіцитних станів пов'язане переважно з недостатньою забезпеченістю організму людини залізом. Згідно з даними досліджень, дефіцит заліза серед населення Земної кулі досягає 60...80 %. Особливо це важливо для дітей дошкільного і шкільного віку, а також жінок. Головною причиною такого становища є незбалансоване харчування. Відомо, що в борошняних виробах, молоці та молочних продуктах вміст заліза незначний. У рослинній сировині, особливо в бобових культурах, кількість заліза наближається до м'ясної сировини, однак засвоюваність їх різна, що зумовлено формою заліза. Рослинна сировина містить залізо у вигляді неорганічних та органічних солей, а тваринна – у вигляді гемового заліза, яке практично повністю використовується організмом людини. Тому важливо при складанні добового раціону враховувати вміст заліза в продуктах та його засвоюваність. Варто відзначити, що перспективним джерелом заліза є залізовмісні добавки, які розробляються на основі крові забійних тварин, оскільки вони містять гемове залізо в кілька разів більше, ніж м'ясна сировина.

Завдання П 3.2. Прочитайте текст. Випишіть прикметники, визначте тип їхнього відмінювання.

Розробляючи меню, важливо представляти всі групи кулінарної продукції, яка відображає потенційні можливості підприємства з урахуванням необхідного асортименту. Принципом адаптації меню до типу харчування доцільно керуватися в підприємствах ресторанного господарства, які обслуговують певні контингенти споживачів, наприклад, відвідувачів, що мають певні релігійні переконання (кошерне харчування, індуське, мусульманське і т. ін.), відвідувачів, що мають проблеми зі здоров'ям (дієтичне харчування), дітей (дитяче харчування). Основним правилом включення страв до меню є повна відповідність рецептур і технологій типу харчування. Принцип адаптації меню до харчових раціонів має особливе значення для підприємств, які обслуговують групи населення протягом певного періоду часу, надаючи сніданки, обіди, вечері.

Завдання для визначення П 4 наведено так:

Завдання П 4.1. Прочитайте текст і розподіліть його за 3 пунктами плану.

В українському середовищі шлюб вважався далеко не особистою справою, тому на нього мали великий вплив як родичі, так і оточення (друзі, дівоча і парубоцька громада, сусіди тощо). В основі шлюбу в Україні у XVI–XIX ст. були «змовини», «згода», тобто певна угода, яка укладалася між батьками молодого і молодої за посередництвом сватів. Із XVII ст. шлюбна угода оформлялася письмово (так званіми шлюбними або виновними листами), особливо коли молодим давали (дарували) земельний наділ. Церковне освячення шлюбу входило в побут поступово, починаючи з XVI ст., і скрізь поєднувалося з традиційними звичаями й обрядами.

Починалося все зі сватання, коли запрошені женихом старости (свати) з близьких родичів, взявши обрядовий хліб, йшли до батьків нареченої для отримання попередньої згоди на шлюб. Часто це відбувалося пізно ввечері для збереження таємниці. Вівся традиційний діалог (зі згадкою мисливця і куніци, купця і товару, біблійних персонажів тощо). Якщо згода була отримана, наречена пов'язувала сватам рушники через плече, а жениху подавала на тарілці хустку, нерідко виготовлену нею, потім запрошувала за стіл. У разі відмови дівчина повертала старостам принесений хліб, а жениху могла подати гарбуза.

Після успішного сватання відбувалися «оглядини» нареченої, а також достатку будинку і господарства молодого (іноді, щоб продемонструвати багатство, батьки жениха йшли на хитрість – брали у сусідів коня, мішки з зерном і т. д.). Потім наставляли «заручини»: скріплення договору про шлюб, після якого відмова вважалася недопустимою і спричиняла, крім громадського осуду, ще і відчутний грошовий штраф.

Далі готувалися до весілля, яке, зазвичай, грали восени з Покрови (14 жовтня) до Пилипівського посту (14 листопада) або взимку з Хрещення (19 січня) до Масниці.

Передвесільні дії починалися з відправлення молодого і молодої на «запросини». Запрошували всіх родичів, сусідів. Наречена з дружкою заходили в будинок і, вимовляючи традиційну фразу: «Просили мамо і тато на хліб-сіль і я прошу на весілля», клали на стіл обрядовий хлібець – «шишку».

Завдання П 4.2. Прочитайте текст і розподіліть його за наступними пунктами плану.

Де б ви не перебували на Землі, які б не були місцеві звичаї, мови, харчування – всюди ви зможете знайти який-небудь вид хліба! Дійсно, існує стільки ж видів хліба, скільки є націй.

У Китаї хліб виготовляють з рисового борошна. В Індії для цього використовують просо. У Німеччині і країнах Скандинавії хліб роблять з житнього та ячмінного борошна. Існують країни, в яких для виготовлення хліба використовують квасолю, боби, картоплю, жолуді.

Але звичний для нас хліб виготовляють з різних видів хлібних злаків. Для більшості людей хліб – найважливіша їжа. Це й зрозуміло, тому що він містить велику частину поживних речовин, необхідних для здоров'я, і порівняно недорогий. Не було б хліба, людям довелося б заради підтримки здоров'я і сил вживати більшу кількість дорожчої їжі – такої, як м'ясо, яйця, молоко, фрукти. Хліб допомагає людям підтримувати сили. Ось чому хліб називають опорою життя.

У давнину людина виявила, що коли жувати зерна хлібних злаків, то це надає їй сили. Більше 3000 років до н. е. єгиптяни навчилися перемелювати між двома каменями зерна в борошно. Вони змішували на воді тісто, клали його в форми і випікали.

Існує два види тіста: дріжджове і прісне (виготовлене без застосування дріжджів). Дріжджовий хліб містить речовини, які виділяють бульбашки вуглекислого газу, що надає хлібу пишності. Прісний хліб завжди сухий і твердий. Найбільш простий хліб – на дріжджовій заквасці. Але бісквіти, здоба, тістечка та інші кондитерські вироби випікаються на сухому чи кислому молоці з додаванням соди.

Хліб може бути виготовлений з багатьох рослин, та кращим вважається хліб з пшениці. Пшениця містить клейковину, яка краще затримує бульбашки газу. Від цього хліб стає більш пишним.

Пункти плану: 1. Виникнення хліба. 2. Значення хліба. 3. Види тіста.

Завдання для визначення П 5 доречно представити таким способом:

Завдання П 5.1. Визначте головну і другорядну інформацію в тексті.

Образ Рідної матері в українській родинній обрядовості пов'язаний з образом берегині родини. Другої неділі квітучого травня християнський світ відзначає День Матері – свято, що стверджує триєдність образу Матері – Божої Матері, Жінки – Матері та Матері – України. Адже головна функція сім'ї – народження дітей, а також їхнє виховання, отже – передавання наступним поколінням культури, традицій, засад родинної обрядовості і культури проведення обрядів (тобто мати виконує визначальну роль збереження української родинної обрядовості як головної частини етносу).

Завдання П 5.2. Визначте головну та другорядну інформацію в тексті.

80 % чоловіків вважають, що так і має бути: «Головою сім'ї повинен бути чоловік». Але водночас половина погодилися з тим, що «жінка так само може бути головою, як і чоловік». У жінок навпаки: 60% вважають, що головою сім'ї повинен бути чоловік, але одночасно майже 80% згодні з тим, що «жінка так само може бути головою сім'ї, як і чоловік». У розрізі регіонів, обидві гіпотези знаходять децю більшу підтримку на Заході і на Півдні, децю меншу – на Сході, найменшу – в Центрі України.

Завдання для визначення П 6 доцільно надати так:

Завдання П 6.1. Уведіть в подані нижче речення модальні слова.

1. Страви можуть відпускатися без гарніру й соусу, якщо це допускається за технологією.
2. Витрата солі, спецій, а також салату, петрушки, зеленої цибулі, кропу для оформлення страв

у рецептурах не вказана. 3. Без оболонки ковбаса псується швидше, тому оболонку видаляють лише з частини батона, призначеної для нарізання. 4. Відкриті бутерброди можна відпускати і без масла. Продукти для бутербродів нарізають не раніше ніж за 30–40 хвилин до подачі й зберігають на холоді.

Завдання П 6.2. В якому рядку подано дієприкметники лише доконаного виду?

1. Намальований, стертий, вирізьблений, списаний, співаючий.
2. Розбитий, зломлений, скопаний, бажаючи, намилений.
3. Лежачий, зів'ялий, вбитий, стомлений, забутий.
4. Побачений, помолоділий, пишучий, випробуваний, зрошений.
5. Спалений, зігнутий, переможений, зношений, стиснутий.

Завдання для визначення П 7 доцільно зобразити так:

Завдання П 7.1. В якому рядку визначення сполучника правильне? Це:

1. Службова частина мови, яка вживається для зв'язку частин складного речення і виражає смислові зв'язки між ними.

2. Службова частина мови, яка вживається для зв'язку однорідних членів речення.

3. Службова повнозначна частина мови, яка вживається для зв'язку однорідних членів речення та частин складного речення і виражає смислові зв'язки між ними.

4. Службова незмінна частина мови, яка вживається для зв'язку однорідних членів речення та частин складного речення і виражає смислові зв'язки між ними.

5. Службова частина мови, яка виражає залежність іменника, числівника, займенника від інших слів у словосполученні та реченні.

Завдання П 7.2. До поданих речень поставте питання, використовуючи частки чи, хіба, невже.

1. Міністерство торгівлі України видало в 1999 р. наказ «Про введення Збірника рецептур страв і кулінарних виробів для підприємств громадського харчування».

2. Нові рецептури розглядаються кулінарними радами й затверджуються в установленому порядку.

Завдання для визначення П 8 представлено так:

Завдання П 8.1. Вкажіть, в якому рядку не всі іменники мають форми і однини, і множини.

1. Гори, річки, ходіння, Харків, озера.
2. Дитина, гілка, комаха, будинок, слово.
3. Книга, читач, пісня, вірш, викладач.
4. Край, район, серце, козак, гребля.
5. Садочок, черешня, дерево, поле, море.

Завдання П 8.2. З'ясуйте, в якому рядку всі іменники не належать до жодної відміни.

1. Баяністи, Альпи, труси, берети, звірі.
2. Очі, хмари, віки, вікна, висновки.
3. Штани, окуляри, мемуари, канікули, Чернівці.
4. Сани, ворота, сни, орли, двійки.
5. Джинси, черевики, Тбілісі, лижі, коні

Представлені завдання здатні висвітлити об'єктивну якість кожної окремої функціональної компоненти. При цьому визначення такого показника відбувається шляхом підрахунку правильних відповідей. Кількість таких відповідей і дорівнює показнику, що розраховується. Оскільки завдань у розрізі кожної функціональної компоненти є 2, а компонент загалом 8, то максимальна кількість правильних відповідей може становити 16.

Запропонований підхід безперечно сприятиме удосконаленню формування текстотворчих умінь шляхом коригування змістовності кожної окремої функціональної компоненти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Голуб Н. Б. Концептуальні засади сучасної методики навчання української мови в загальноосвітній школі / Н. Б. Голуб // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 1. – С. 107–118.
2. Державні стандарти базової і повної загальної середньої освіти: затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 23. 11. 2011 р. № 1392. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.

3. Критерії оцінювання навчальних досягнень учнів 5–10 класів з української мови. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/>.
4. Програма для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів з українською мовою навчання (зі змінами, внесеними у 2017 році): наказ МОН України від 07.06.2017 р. № 804. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://mon.gov.ua/>.

REFERENCES

1. Golub N. B. Conceptual principles of the modern methodology of teaching the Ukrainian language in a comprehensive school / N. B. Golub // Ukrainian Pedagogical Journal. – 2015. – No. 1. – P. 107–118.
2. State Standards for Basic and Comprehensive Secondary Education: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 23.11.2011 No. 1392. Available at: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1392-2011-%D0%BF>.
3. Criteria for assessing academic achievements for students of grades 5-10 from the Ukrainian language. – Available at: <https://mon.gov.ua/>.
4. The program for pupils of 5–9 forms for comprehensive educational institutions with the Ukrainian language studing (with changes that were done in 2017): Order of the Ministry of Education of Ukraine from 07.06.2017 № 804. – Available at: <https://mon.gov.ua/>.

Стаття надійшла в редакцію 22.05.2018 р.

УДК 378

В'ЯЧЕСЛАВ ШОВКОВИЙ

orcid.org/0000-0003-4876-2162

schovk@bigmir.net

доктор педагогічних наук, професор

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 14

ТЕТЯНА ШОВКОВА

orcid.org/0000-0002-2440-1293

tschovk@ukr.net

кандидат педагогічних наук, асистент

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

м. Київ, бульвар Т. Шевченка, 14

КОМУНІКАТИВНО-СТРАТЕГІЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ В КОНТЕКСТІ РОЗРОБЛЕННЯ ЗМІСТУ НАВЧАННЯ МАЙБУТНІХ ФІЛОЛОГІВ НІМЕЦЬКОЇ МОВИ (ПОЧАТКОВИЙ ЕТАП)

Обґрунтовано потребу у формуванні умінь застосовувати комунікативні стратегії у навчанні студентів німецької мови на початковому етапі, формувати стратегічну компетентність інтегровано з текстовою та комунікативною. Проаналізовано існуючі погляди на зміст і склад комунікативно-стратегічної компетентності, обґрунтовано авторський підхід до розуміння цього поняття: визначено потребу в розмежуванні навчально-стратегічної та комунікативно-стратегічної компетентності. Комунікативно-стратегічну компетентність визначено як систему знань, навичок та вмінь, здатності та готовності використовувати комунікативні стратегії з метою досягнення необхідного перлокутивного ефекту в процесі комунікативної взаємодії. Комунікативно-стратегічну компетентність запропоновано розглядати у співвіднесенні з прагматикою мовлення (як здатність користуватися комунікативними стратегіями та реалізувати їх за допомогою системи тактик, вербальних, невербальних та паравербальних засобів комунікації). Обґрунтовано, що на початковому етапі навчання німецької мови студенти-філологи повинні опанувати інформативною стратегією в монологічному мовленні (у межах монологу-розповіді та монологу-опису), інформативною, регулятивно-спонукальною та конвенційною стратегіями в діалогічному мовленні (у межах діалогу-розпитування, діалогу-обміну думками, діалогу-домовленості) та стратегіями інтерпретації та розуміння інтенції співрозмовника, змісту, смислу висловлювання (в аудіюванні та читанні: комунікативні тактики